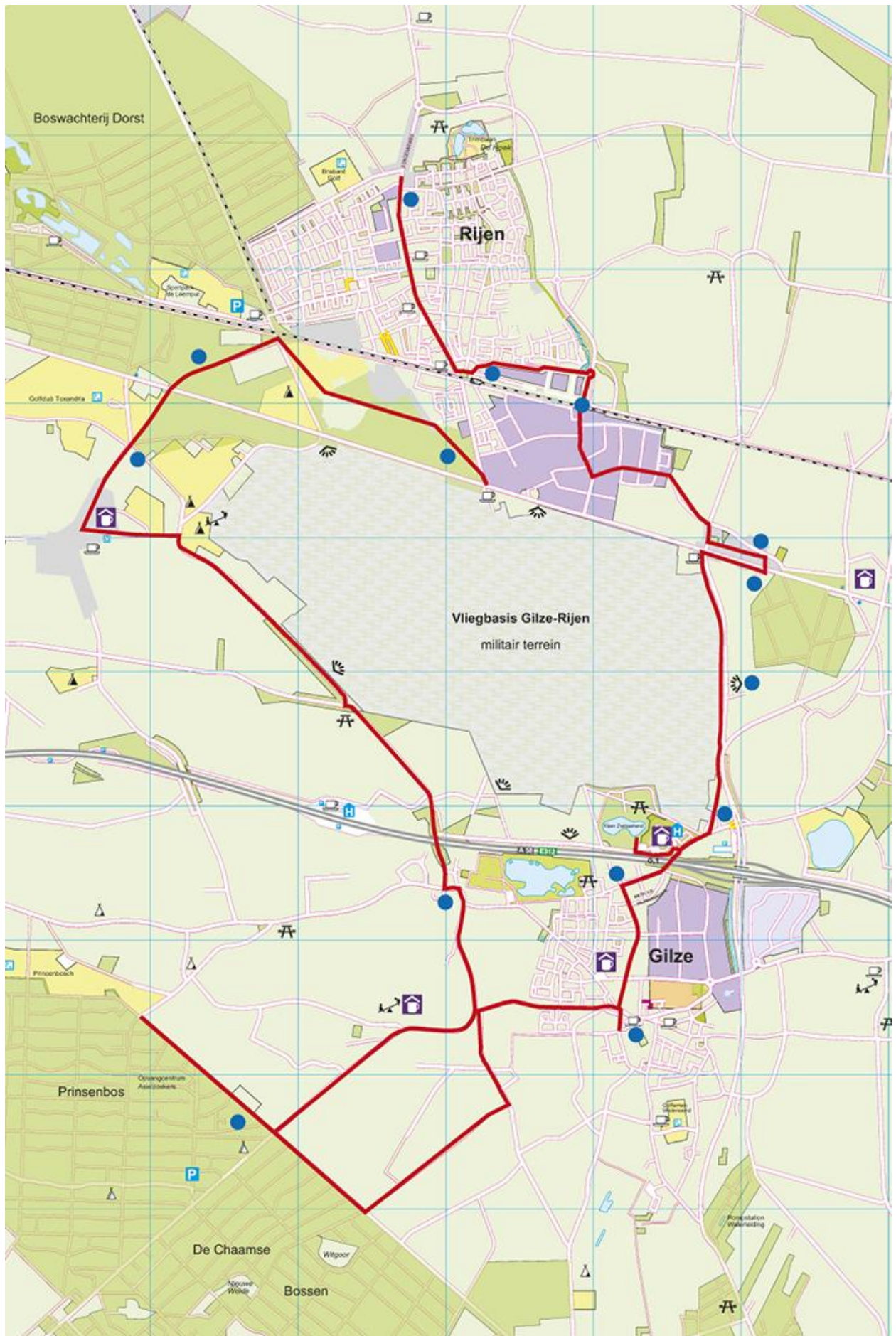

Langs overblijfselen uit Tweede Wereldoorlog

Met een vliegveld middenin de gemeente zal het geen verbazing wekken, dat hier veel gebeurd is in de Tweede Wereldoorlog. In de vernieuwde Traditiekamer op de vliegbasis probeert men onder andere van deze periode een beeld te geven met behulp van foto's, documenten, militaire uitrusting, gebruiksvoorwerpen, vliegtuiguitrusting en -onderdelen, meet- en communicatieapparatuur, modellen, maquettes en diorama's. Rondleiders kunnen er van alles over vertellen, tijdens een excursie hier. De angst, pijn, woede en het verdriet die de (altijd dreigende) bombardementen, verwoestingen, branden, inbeslagnemingen en vernielingen veroorzaakten, zijn echter niet over te brengen, als je er niet bij was. Zelfs nadat in oktober 1944 de Duitsers vertrokken waren, joegen de overkomende V1's en V2's (onbemande vliegende bommen), richting Antwerpse haven de inwoners nog angst aan. In totaal vonden 77 inwoners de dood tijdens deze oorlog, vooral door bommen die eigenlijk voor het vliegveld bestemd waren.

Vliegveld

Behalve dat je de verhalen kunt horen van de rondleiders, is er ook Heemkring Molenheide in de gemeente die alles uitgezocht heeft. Jan Theunissen is actief in deze heemkring en vertelt ons over deze gure tijd aan de hand van plekken in de gemeente waar nog wat te zien is van toen. We beginnen bij het centrale punt van de gemeente: het vliegveld. "In mei 1940 was dit nog een zandvlakte, waar de Duitsers de aangebrachte putringen al heel snel hadden verwijderd. Ze voegden vliegveld Nerhoven en Molenheide samen, legden drie betonnen startbanen aan met steen aangevoerd via de haven in Dongen en plaatsten luchtafweergeschut rondom het vliegveld. Ook rooiden ze complete bossen en monumentale bomen langs de Rijksweg, namen 27 huizen en boerderijen in beslag in de Haansberg en op Verhoven en sloopten deze omdat ze in de weg stonden. Al in september 1940 gingen op Fliogerhorst Gilze-Rijen de eerste vliegtuigen de lucht in. Waarschijnlijk was alles minutieus vanuit Duitsland voorbereid, gezien de snelheid van het project."

Langeafstandswandeling of fietstocht van 30 km

Om vervolgens een goed beeld te krijgen, kun je het beste de wandelschoenen aantrekken of de (elektrische) fiets pakken. Jan Theunissen is onze gids.

“- Start op Rijksweg 115 bij 't Vermaeck in Rijen, bij het vliegtuig dat bij de hoofdpoort van de vliegbasis staat. De parallelweg links die nu doodloopt, was vóór de oorlog een verbindingsweg tussen Rijen en Gilze. Deze werd net als de andere wegen tussen deze plaatsen afgesloten door de Duitsers, zodat het veel meer tijd kostte om de afstand te overbruggen, terwijl het juist de bedoeling was dat de dorpen naar elkaar toegroeiden. Hier tegenover aan de Rijksweg stonden de marechausseekazerne en een café dat ze op Dolle Dinsdag opbliezen en in brand staken, net als veel andere panden zoals het Boerenbondgebouw, het patronaat, drie leerfabrieken en een schoenfabriek in Rijen.

- Steek nu de Rijksweg over richting Julianastraat, ga vlak voor het wokrestaurant links het bos in. Dit is de Kampstraat, die geschikter is om te lopen dan te fietsen. Aan je linkerhand kun je hier nog de kraters zien die de bommen sloegen. De Kampstraat gaat over in Atalanta. Hier staat nu nog één boerderij/woning uit 1941. Deze hoorde bij de Siedlung, de Duitse nederzetting die ze in 1941 voor de vrouwelijke militairen, Luftwaffehelferinnen bouwden. Voorbij die boerderij ga je naar links. Op het einde hiervan, vlak voor de Oosterhoutseweg zie je middenin het bos aan je linkerhand heide liggen. Op deze open plek waren rond 1830 tijdens de Belgische Opstand maar liefst 15.000 soldaten gelegerd in zo'n 1400 tenten met daaromheen wel honderd gebouwen. Deze toeristische stad met zondagse parades is compleet verdwenen. Wel gebruikten militairen- het terrein in de Eerste Wereldoorlog om de grens met België te bewaken en vlak voor de Tweede Wereldoorlog bivakkeerden er eveneens soldaten.

- Bij de Oosterhoutseweg ga je naar rechts om vlak voor het spoor de Broodbaan op te gaan. Als je over het spoor nog een kijkje wilt nemen, dan kom je in bosgebied Vijf Eiken dat overloopt in Boswachterij Dorst. Hier hadden de Duitsers de munitie, bommen en landmijnen opgeslagen. In het bos zijn nog sporen te zien van de plaatsen waar bunkers hebben gestaan. Ook gebruikten ze hier de aanwezige kogelvangsters. Op het spoor bij de Vijf Eiken is een munitietrein ontploft in 1943; er viel één dode en 24 inwoners raakten gewond. Ook werden woningen en een café verwoest of beschadigd en van café-boerderij Vijf Eiken bleef niets over.

- De Broodbaan volg je tot de Rijksweg. Hier ga je naar rechts om 200 meter verder links de Veenstraat in te gaan. Waar het bos ophoudt zijn links nog enkele munitiebunkers te zien. Tot hier liep vroeger het vliegveld helemaal door. Op het einde ga je naar links (bij herberg De Drie Linden richting Broekstraat naar de kerk. De kerktoren is hier bijzonder, want die was op last van de Duitsers afgebroken, omdat ze er anders last van hadden. Er is toen een kleine stomp bovenop gezet. En die staat er nog steeds. In Molenschot kwamen twee personen om het leven tijdens de oorlog.

- Via de Broekstraat en Lijndonk ga je dan over het viaduct van de A58. Op de driesprong met de Bavelseweg, staat een herdenkingskapel bij een boerderij op de plaats van de schuilkelder: Tijdens de oorlog hadden de bewoners beloofd dat wanneer ze de oorlog zouden overleven ze uit dank een kapel zouden plaatsen. En daar hielden ze zich aan.

- Via de Biestraat en de Chaamseweg rijd je dan naar Prinsenbosch 2, het huidige AZC, dat in 1941 gebouwd is en waar de militairen gelegerd waren in zo'n zestig gebouwen die verspreid staan op tientallen hectares bosgrond. Vanuit de lucht was het net een dorp, zodat er minder kans was dat de gevechtsvliegtuigen het bombardeerden. De militairen werden met een trein van Prinsenbosch, langs de

Bavelseweg, richting het vliegveld gebracht. Er zijn geen overblijfselen meer van deze spoorlijn.

- Tegenover Prinsenbosch kun je dan via de Nieuwe Maastrichtsebaan naar Gilze als je links op die baan het Geuzenpad neemt en op het einde de Horst naar links gaat. Op het einde van de Horst ga je naar rechts richting Oranjestraat. Na het Bisschop de Vetplein ga je rechts de Kerkstraat in. Als je rechts naast de kerk inslaat kom je bij het kerkhof. Hier zijn nog graven te zien van enkele Engelse vliegers. In het midden van het kerkhof is een herdenkingsmonument met plaquettes met namen van de gesneuvelden. Op 4 mei vindt de Dodenherdenking hier plaats. In totaal kwamen er 48 mensen om het leven in Gilze.

Ga terug naar de Kerkstraat naar de RK-kerk St. Petrus Banden. De toren ging eind oktober 1944, een uur voordat de geallieerden Gilze binnenkwamen de lucht in. De stompe toren herinnert er nog aan. Via de Kerkstraat steek je dan de Raadhuisstraat over naar de Nieuwstraat die je helemaal uitrijdt. Op nummer 156 zat vroeger het oude raadhuis dat de Duitsers al aan het begin van de oorlog in beslag namen. Alleen de voorgevel van het kantoorgebouw herinnert nog aan toen. Dit raadhuis, de watertoren en twee molens werden opgeblazen toen bleek dat Dolle Dinsdag loos alarm was.

- Ga dan naar rechts de Nerhovenstraat op. Bij de rotonde kun je dan naar links, waar naast Van der Valk Klein Zwitserland is met nog kraters uit de Tweede Wereldoorlog. Keer dan weer terug naar de rotonde en ga verder door Nerhoven waar aan de linkerkant twee boerderijen staan die na de oorlog zijn gebouwd in het kader van het herbouwprogramma De tegeltjes aan de muur zijn hier de enige herinnering aan.

- Volg op het kruispunt links het fietspad naar de Langenbergseweg. Deze weg was in de oorlog afgesloten. Je ziet aan de rechterkant een hangar die door de Duitsers is gebouwd en waar nu zweefvliegtuigen staan. Links heb je een kijk over de lengterichting van het huidige vliegveld. Even verderop rechts ligt Het Blok, een bos bij Hulten. In een loods in dit bos waren (volgens mondelinge overlevering) dwangarbeiders gehuisvest van het concentratiekamp Vucht die gedwongen werden bomgaten te vullen op het vliegveld. Ga verder tot aan het kruispunt op de Rijksweg.

Sla rechts af. Na ongeveer twee honderd meter ligt aan de rechterkant Ketelaars Mechanisatie. In een deel van dit gebouw zijn de muren verwerkt van een Duitse Wärmehalle waarin vliegtuigen werden gerepareerd. Tot aan dit gebouw strekte het vliegveld zich uit. Steek hier de weg over naar de Gerardus Majellakerk. De oude kerk werd tijdens een bombardement in 1943 verwoest.

Op het kerkhof aan de Broekduik zijn nog enkele oorlogsgraven te vinden. Zeventien mensen overleefden de oorlog niet in Hulten. Na de oorlog is eerst een houten noodkerk gebouwd, later werd de kerk herbouwd, terwijl deze dit jaar gesloten wordt. Via de Broekdijk en dan naar links op de Achterstraat ga je dan richting Rijen, waar tien personen het einde van de oorlog niet haalden.

- Via de Provinciënbaan kom je dan op de Europalaan die je het dorp Rijen inleidt. Door de tunnel onder het spoor door. Dit is de Generaal Maczektunnel, die genoemd is naar de generaal die commandant was van het Poolse leger dat ons bevrijd heeft. Bij de rotonde waar je naar links gaat: de Mary Zeldenrustlaan. Ter hoogte van het Anne Frankplein kun je naar het station, waar nog een plaquette te zien is voor een gesneuvelde NS'er. Op het spoor ter hoogte van de Venneweg is op 30 mei 1942 ook een munitietrein ontploft. Hierbij vielen 24 gewonden. 8 woonhuizen aan het spoor zijn hierbij vernield. Na het station ga je naar rechts en vervolg je de Stationsstraat en Hoofdstraat die in elkaar overlopen. Aan je rechterhand kom je dan bij de Maria Magdalenakerk waar de klokken uitgehaald zijn, net als uit veel andere kerken. Eén klok uit 1532 hangt nog in het klokkenmuseum in Asten; de rest is allemaal omgesmolten voor de munitie van de Duitsers. Nog een paar honderd meter verder op de Dongenseweg is een herdenkingskapel gebouwd als dank voor het overleven van de oorlog. Hierin zijn later plaquettes

bevestigd voor de gesneuvelde soldaten in 1940 en voor de gesneuvelden in Indië.

Traditiekamer Vliegbasis Gilze-Rijen

Rijksweg 121, 5121 RD RIJEN, T: 0161 – 296 104 /06 – 10 853 220

E: dhc.svc@mindef.nl, W: www.luchtmacht.nl, open op donderdagmiddag tussen 13.00 – 15.30 uur.

Gratis, legitimatie verplicht

Heemkring Molenheide

Nieuwstraat 22, 5126 CE Gilze, T: 0161 222 512

Interessante uitgaven over deze tijd:

- Historische canon van Gilze en Rijen, november 2012, Mariëlle van Hezewijk, e.a.
- 'In de greep van de meedogenloze – Gilze en Rijen in oorlogsdagboeken' Arnold Verster e.a., oktober 2011.
- Het militaire kamp Prinsenbosch 1941-1943 :2001, Piet Graafmans e.a., 2001
- Vijf jaar luchtfront: Het vliegveld Gilze-Rijen in de Tweede Wereldoorlog en daarmee ook de omliggende dorpen, 1984, J.P. van den Hout, e.a.